

Marie Jeřábková: Rodina a „věci“ s ní související..., Doktorská disertační práce, počítačový otisk, 159 stran, Praha UK PaedF 2007.

Oponentský posudek vypracoval: **Prof. ThDr. Jan B. Lášek**

Jen s určitými rozpaky jako neprofesní filosof jsem přijal oponenturu výborné práce Marie Jeřábkové. Konečným mandátem k tomu bezpochyby bylo vnitřní souznění s její původní školitelkou.

Přístupovat k podobnému tématu z filosofického pohledu je nejen zajímavé, ale i nutné. Za to je třeba autorku pochválit poprvé. Psychologických, event. sociologických či sexuologických prací přineslo poledních sto let tisíce, možná desetitisíce. Ale filosofický přístup – který ovšem také byl uplatňován – přece jen zůstává ojedinělý. Možná jsou zajímavé některé práce z praktické teologie, ale jejich konfesnost, popřípadě uzavřenost k dobové realitě je z velké většiny nelegitimuje k tomu, aby to byly práce obecně platné. Výjimka potvrzuje pravidlo (Th. Bovet). V případě velkých filosofů se jedná o práce, které jsou většinou již zastaralé (B. Russel). Možná by bylo vhodné, kdyby některé tyto práce autorka uvedla – nejsou sice aktuální, ale patří do filosofické tradice a v Čechách byly kdysi se zájmem čteny českými filosofickými „klasiky“.

Autorčina práce má (vedle obvyklé předmluvy, úvodu, závěru) osm (bohužel nečíslovaných) kapitol. Kandidátka se krátce pokusila uvést do svého tématu, pak podává definici rodiny a manželství z literatury, detailněji se zabývá proměnou rodiny v čase. Kratší úvaha je věnována dějinám, dějinnost a dějinnému vědomí a dále úloze globalizace. Poměrně ústřední význam mají dvě rozsáhlejší kapitoly o pojetí dětství a dopadu dějinných událostí na člověka a o člověku, smyslu a odpovědnosti.

Závažná kapitola pojednává o mezích a možnosti změny.

Není smyslem oponentského posudku reprodukovat obsah práce, nečiním tak ani já. Případné výtky mají spíše povahu tázaní a výzvu k rozhovoru s autorkou, které jinak skvěle pochopila katastrofální význam „naší nynější krize“ v oblasti manželství a rodiny. V oné dějinné části, kdy se zabývá přístupem k manželství v různých encyklopediích, postrádám více systematičnosti. Jde o dějinné pohledy nebo o různé ideové přístupy v různých ideologicky různě koncipovaných encyklopediích?

Za přímo skvělé považuji traktování křesťanského přístupu – je naprosto nenásilné, věcné - obsahující všechny hlavní autory české literatury doby minulé (Pecka, Bláha) i přítomné (Ambros, Halík, Dolista).

Autorka jako filosof nutně musí přistupovat ke svému tématu s notnou dávkou skepse, ke které má na základě konstatovaných faktů nejen subjektivní, ale především dobré objektivní důvody. Není zde třeba opakovat známé skutečnosti. A přesto její konečnou pozici lze označit za mírný, přesto však rozhodný optimismus. Není těžké odhalit, jaká filosofická i osobní pozice autorku vede...

Vysoce hodnotím vpravdě filosofickou nenásilnost, snahu vést čtenáře k tomu, že kromě optimismu, motivovaného zcela konkrétně, není jiné cesty. Dost dobře si dovedu představit, že právě tento filosofický postoj, který staví na naději a lásce, najde odmítnutí u jiných vědních disciplín, které se manželstvím a rodinou zabývají. Proti postaveným ideálům pevné rodiny, které – ač si to autorka možná nebude chtít přiznat – navazují na nejlepší křesťanské humanistické tradice západní civilizace, je možno stavět samozřejmě celou řadu faktů, jejichž platnost je sice osamoceně nesporná, avšak v širším filosofickém kontextu ztrácí svoji validitu.

Myslím si, že kandidátka by měla předloženou doktorskou rozpravu publikovat – dostane se sice do palby různých vědních disciplín, ale má co obhajovat a necht' to činí.

Určitým podstatným nedostatkem předložené práce je její formální podoba. Je zde užito hned několik norem citování, toto užití je nedůsledné a budí dojem chaotického přístupu (který zde ovšem není, dokumentace je přesná a věrohodná). Zde se nutně před publikováním poradit se zkušeným redaktorem. Nevhodné je také podle mého názoru číslování poznámek zvlášť na každé straně, jak se to činilo ve starší literatuře. Např. německá norma pro psaní disertací to vysloveně zakazuje a jistě ví proč. Možná i název práce (skromný a výstižný) by stálo za úvahu pro účely publikace pozměnit.

Závěr: Žije-li dílo některého

Prof. Pešková iniciovala a vedla velmi zajímavou a přínosnou práci, které se její doktorandka zhostila výborně. Kandidátka zvládla obrovské množství látky, o které pojednala s podivuhodným přehledem a velmi osobitě. Rozhodně nejde jen o suchá konstatování. Vedl jsem se školitelkou diplomantky několik skutečně hlubokých hovorů, ke kterým došlo v mezní situaci - týkaly se života i smrti a rozhodně nebyly formálně akademické. Myslím, že rozhodné přitakání životu a mírný optimismus pokud jde o jeho nepřiliš povzbudivé projevy v přítomnosti bylo životním postojem J. Peškové. Tentýž názor sdílí i její žačka – zdrženlivě, avšak přesto rozhodně. Beze sporu jsem toho názoru, že kandidátka má být prohlášena za doktorku filosofie (PhD).

V Praze, dne 26. května 2007

